

V FRANCIJI bo v marsikakem kraju za zidarje in druge stavbne delavce veliko priložnosti za zaposlitve, če jih bo imel kdo s čem plačati. Gornje je slika iz porušenega mesta St. Lo. Cerkev na levi je ena izmed najbolj ohranjenih v vsem mestu. Večina drugih je povsem v razvalinah.

Zavezniki še brez pravega načrta za bodoči mir

KRIŽAJOCI SE INTERESI NA KONFERENCI V DUMBERTON OAKSU. — CHURCHILL NA SESTANKU S STALINOM. — MEJE IN "SFERE VPLIVA" VZROK MNOGIM NESOGLASJAM

Kadar so posamezniki ali pa vidi v stiski pred skupno nevarnostjo, jimi ni posebno težko najti pot v soglasnost za skupno obrambo. Toda trdnost njihove skupnosti pa prične pojemati čim se jim zazdi, da nevarnost, proti kateri je bilo treba enotne akcije, izgineva.

Stari vzroki ovira bodočemu miru

Toliko bolj pa prihajajo na dan stare in nove ambicije posameznih dežel, tekma za strategične pozicije na morju, v sestankih trgovini in sedaj v zrakovplavstvu, zahteva za "strategične meje", za "sfere vpliva" in tekma za kontrolo nad oljem in drugimi naravnimi bogastvi. To je vse tako, kakor poprej.

Celo mala Grčija, oziroma nena vladu, zanjo več boljše "varnostne meje", kot pa jih je imela, in dobi jih lahko le na račun drugih dežel, v tem oziru na stroške Albanije in Bolgarije. Zahteva kar celo tretjino Albanije in en njen otok. Albanski osvobodilni odbor je pri zavezniških vladah že vložil svoj protest.

Bulgarija zaščitenava

A iz Kairja so prišli glasovi, da na račun Bolgarije ne dobi nič, pač pa, da bo sovjetska armada zasedla grško Tracijo in jo upravlja, dokler se sporno vprašanje o nji ne reši na mirovni konferenci. Angleški listi so to veste objavili "v presenečenju", posebno še, ker je poveljstvo sovjetske armade v Bolgariji angleški in ameriški vojaški komisiji v Sofiji naročilo, da naj se poslovite. Odšte sta v Turčijo. Vladne kroge v Londonu in v Washingtonu je to presenečilo.

Tekma za vpliv nad Balkanom

Cim je rdeča armada iztrgala Rumunijo iz nemškega zavezništva in jo pognala v vojno proti Hitlerju, je pospešila svoje prodiranje dalje proti Jugoslaviji in na Madžarsko. Bolgarija pa je že v njenih rokah.

Angleži pa so izkrali svoje cete v Grčijo. Grško ima Anglija že dolgo pod svojim vplivom in kontrolo. Potrebna ji je vsled svoje strategične važnosti v Sredozemlju, ki ga Velika Britanija smatra za svojo življensko

Francozi sumijo, da jih zavezniki porivajo v državo "drugega reda"

List "Franc Tireur", ki je bil eden izmed glasil francoskega podtalnega gibanja proti nemški okupacijski armadi in vladu v Vichiju, prijema v eni svojih nedavnih številki ameriško in angleško vlado, ker odklanjata priznanje de Gaullova režimu, dočim je postala Umbertova vlada v Italiji polnopravna in ji obetajo, da bo kmalu smatrana ne le za sobojevnicu temveč tudi za zaveznico.

Sploh se vsa francoska republikanska javnost pritožuje nad tem zapostavljanjem. Upala je, da ji bo dala oporo vlada v Moskvi, a tudi od tam prihajajo za De Gaulleovo Francijo neugodni glasovi, baje zato, ker Moskvi ni na tem, da bi drezala v ameriško in angleško politiko, kar se Francije tiče.

Francoski listi vprašujejo, kako to, da ima Italija v očeh zaveznikov več veljave, kakor pa Francija. Isti list pravi, da iz tega kar se dogaja, je sklepali, da bo zaveznikom rumunsko vladu, ki je nasledila Antonescu, prav lahko priznati, pa bolgarsko in potem madžarsko ter novo berlinsko, ko se ustanovi, francoska pa bo v očeh ameriškega državnega departmента s pritrditvijo angleške vlade še vedno smatrana le za "začasni osvobodilni odbor".

List "Resistance" pa pravi: "Francija ne razume, čemu ta politika napram nji. Ali se morda odlaže priznati njeni vladu za pravoveljavno zato, ker se misli s Francijo postopati kot z državo drugega reda in na mirovni konferenci zadušiti njene pravice in interese?"

Zavezniška politika z ozirom na odpošajne z de Gaulleom ni edino čudno poglavje v naši diplomaciji. Konferanca državnikov, ki so te dni zaključili svoja posvetovanja v Dumberton Oaksu pri Washingtonu, je pokazala, da je o trajnem miru taglje govoriti in ga obljubljati, kot pa ga zgraditi. Dokler imperializem ostane se novemu miru ne more obetati kaj prida boljšega, kot kar se mu je prigodilo po prejšnji vojni.

SANS apelira za sodelovanje pri zbiranju in odpošiljanju blaga

Gre se za materialno pomoč staremu kraju. SANS sodeluje v tej akciji. Pri zbiranju oblačil sva prosi, da se ravnote s sledenih navodilih:

1. Ne zbirajte preponošene obleke, ki ni več za rabo.

Vsako oblačilo mora biti zasito in pokrpano. Gumbi in druge zapone morajo biti v dobrem stanju, podvlaka pošita in popravljena itd. Oblačilo mora biti v takem stanju, ko dospe v Jugoslavijo, da se ga lahko takoj nosi.

2. S kako večjo čistilnico oblek se naj napravi dogovor, da bo za čiščenje računa na teži in ne od kosa. Ker oblačil ni treba likati, se jih lahko očisti na debelo, to je v culah ali zveznjih. Uredi in poravna se jo lahko po čiščenju. Kdor zamore, naj da obleko čistiti predno jo izroči pobiralcu ali pobiralki.

3. Oblačila naj bodo sortirana po redu, to je, za moške skupaj, enako ženska oblačila, za otroke posebej in ob enem težka oblačila zase in lahka posebej.

4. Zaboji naj bodo odposlati s predplačano prevozno in War Relief Fund of Americans of South Slavic Descent, 282 Ninth Ave., New York, N. Y.

5. Sporočite SANSu pismo, kaj ste poslali, kedaj, koliko funtov in položaj (starja oblačila, nova, moška, ženska itd.) Slovenski amer. narodni svet, 3935 W. 26th St., Chicago, Ill.

U. of Wis. ima armado dijakov

V tem semestru se je vpisalo v wisconsinsko vseučilišče v Madisonu 1,800 novih dijakov, vseh skupaj, z vojaškimi vred. pa je 8,500.

Sezona gob, obljub in "ljudskih" prijateljev

Se par tednov je do 7. novembra. Ampak v teh dneh se bo ljudstvu nasulo na shodi, v radiu in v tisku več obljub kakov skozi vse štirje minula leta.

Predsedniške volitve so namreč nekaj tednov pred otvoritvijo volišč sezon samih obveznikov. Pravzaprav vsake volitve v tej deželi, a nobene ne toliko kot kadar si volimo predsednika republike.

V jesen vsako četrto leto imamo torej tudi sezono obetanj, ne samo sezono gob, ki rastejo, kjer je dejstvo.

Dasi se davki stalno višajo in se bodo v bodoče, vzlic temu Dewey in njegovi pomočniki obljubljajo znižanje davkov kandidatom, ki šele skušajo priti v službe, je mogoče obljubiti vse, kar se domislijo in kar kdo hoče. Tistim, ki so že v uradih, tega ni mogoče, toda so razpisali z obljubami prav tako pred 4. leti, ali kadar že so bili

prvič izvoljeni.

Republikanski predsedniški kandidat Dewey je 3. oktobra obljubil drastično znižati davke. Če bo izvoljen, jih bo v resnici zvišal, kot jih bo njegov tekmenec. Za socializacijo nista, torej morata po dohodku v ljudske župe.

Enako nesmiselno je obljubljati čimprejšnjo demobilizacijo, češ, ako bo postal Roosevelt v Beli hiši, bo naša armada še dolgo na bojiščih, a če pa ga vrzemo ven, pridejo naši fantje kmalu domov.

Enako bedasto obljubljajo vse sorte "social security", dočim jo v kongresu pristaši obe strank omolovljajo in izpodkopavajo tla, da bi ja čimmanj pomenila in zaledila.

Naše vojne izgube segajo že do pol-milijonske številke

Do dne 5. oktobra so znašale izgube ameriške bojne sile na vseh bojiščih 417,085 mož. Ker pa so naše čete baš sedaj, bodisi na Pacifiku ali pa na zapadni fronti, v ofenzivi, je naravno, da se je omenjeno število precej zvišalo.

Od početka našega vstopa v vojno pa do 5. oktobra je bilo po podatkih, ki jih je objavil vojni tajnik Stimson, v armadi 68,568 ubitih, 185,921 ranjenih, 45,000 pogrešanih in 51,316 utrjenih. Izmed ranjenih se jih je 84,379 vrnilo nazaj na bojišča.

Bojna mornarica te dežele je imela v istem času 65,792 izgub, izmed teh 25,963 ubitih, 25,588 ranjenih, 9,761 pogrešanih in 4,480 utrjenih.

Vojni tajnik Stimson je ob istem času objavil tudi naše izgube v Italiji. Od kar smo jo invadirali, pa do 25. sept., smo izgubili na italijanskih bojiščih 82,111 mož. To se pravi, skupno z ranjenimi, ubitimi in ujetimi. Letaleci tu niso vsteti, pač pa le kopna armada. Izmed teh je padlo v Italiji 15,889 naših vojakov, 56,178 je bilo ranjenih in 10,044 je pogrešanih.

ZABAVA DRUŠTVA NADE ŠT. 102 SNP

Prihodnjo soboto se vrši v Chicagu v dvorani SNPJ zabava ženskega društva Nade Št. 102 SNPJ. Igranje se prične ob 8. zvečer. Potem bo plesna zabava. Vstopnice so po 50c, in oddan bo dobitek.

Igra z odmerki

Kavo se bo spet prodajalo na odmerki! Kdo to pravi! Vladni uradniki! Halo, in gospodinje spet teko v trgovine in kupujejo kavo. Ker je ne dobe v eni dovolj, hajd v drugo itd.

Ko so prodajalne marsikje izpraznjene, pa pove direktor Byrnes, ki se peča z odmerki, da se bo kave tudi v bodoči lahko dobilo kolikor jo bo kdo hotel.

A v malih krajih, pa tudi v nekaterih velikih, so špekulantki vsled nerodnosti vladnih uradnikov, ki se pazijo, kaj govorijo, spet veliko zaslužili.

Rusija obljubila Titu 500,000 ton žita

Angleški radio je po radiu Slobodne Jugoslavije minuli teden posnel vest, da je Rusija obljubila jugoslovanskemu svetu narodne osvoboditve v pomoč glavnim 500,000 ton pšenice. To bo zelo izdatna podpora, aka je vest zanesljiva. Dvom je v tem, da je velik del Rusije vsled dolge nemške okupacije, razdejana in opustošenja sam potreben podporo.

Pravtarec služi edino delavecem in njihovim bojem za pravice. V zameno ne pricakuje drugega kot da ga naročajo in čitajo.

Relifni problem sedaj najbolj v ospredju

FRANK ZAITZ

II.

V drugem delu seje ZOJSA 22. sept. v Pittsburghu so člani razpravljali samo o relifu. Na prvi seji istega dne se je, kot že poročano, rešilo razne zadeve ZOJSA in se mu izvolilo nov odbor, ob enem se je razpravljalo o predlogu, da se pod pokroviteljstvom ZOJSA ustvari skupno jugoslovansko relifno akcijo. Predsednik HBZ Ivan Butkovič je prečital izjavo gl. odbora, iz katere je jasno, da misli Zajednica nadaljevanju v relativno akcijo na svojo roko. To izjavo je zagovarjal na seji ZOJSA pred kritiki poleg Butkoviča podpredsednika H. B. Z. John Ladešić, ki je bil zelo oster in robat v svojih izrazih. Predsednik seje Adamič je rekel, da se mu čudi na takem jeziku.

Na seji gl. odbora HBZ je glasovalo 7 odbornikov za stališče, kot sta ga zagovarjala Butkovič in Ladešić, pet odbornikov pa za skupno podpredsednika H. B. Z. John Ladešić, ki je bil zelo oster in robat v svojih izrazih. Predsednik seje Adamič je rekel, da se mu čudi na takem jeziku.

Na seji gl. odbora HBZ je glasovalo 7 odbornikov za stališče, kot sta ga zagovarjala Butkovič in Ladešić, pet odbornikov pa za skupno podpredsednika H. B. Z. John Ladešić, ki je bil zelo oster in robat v svojih izrazih. Predsednik seje Adamič je rekel, da se mu čudi na takem jeziku.

Nabira pa se takoj obleka, ki bo poslana v Jugoslavijo ob prvi priložnosti. Naslov skupnega relifa za pošiljanje obleke je 282 Ninth Ave., New York, N. Y. Tu je namreč skladisce.

V poročilu prejšnji teden je Mirko G. Kuhel kot Sansov tajnik apeliral na vse Sansove podružnice in vso slovensko javnost, naj akcijo za zbiranje finančnih sredstev nemudoma organizira, nabrani denar naj se pošlje Sansu, ki bo vodil račune o vseh prejemkih in jih prispeval v Združenega odbora v New York.

Ta teden pa je razposlal odbor JPO-SS (V. Cainkar predsednik, Joseph Zalar tajnik, Leo Jurjevec blagajnik) slovenskemu tisku svoj apel, v katerem enako poziva rojake na pospešenje relifne akcije, nabrani denar pa naj se, kakor doslej, pošlja glavnemu blagajniku JPO-SS Leo Jurjevcu, 1840 W. 22nd Pl., Chicago 8, Ill. Apela v tej stvari nismo mogli prispevati, ker ga v tiskarni niso utegnili postaviti. A smisel apele je tu naveden.

Ta dva klica za zbiranje prispevkov med našim ljudstvom v javnosti ne moreta napraviti ugodenega vtisa, ker eden apelira za prispevke uradu Združenega odbora v New Yorku, ki se jih niso mogli prispevati.

Torej ni bilo tako napačno, ko sem v Pittsburghu apeliral, da se bo doseglj v skupnosti več, ako se rajše prej saj Slovenci prisporazimo, namesto da se še bolj delimo, pa bi potem enotno veliko več dosegli.

'Nadaljevanje na 5. strani.'

Prvi dve sto se že oglasilo. -- Delo za list mora naprej

Iz izkaza dvestoteterih v tej stvari je razvidno, da jih manjka že osem do določenega števila, dočim znaša dosedaj prispevana vsota že nad kvoto, ker so nekateri prispevali več kot pa minimalni znesek.

Nedvomno bo število prispevateljev ta teden preseglo številkovo 200, torej je bila ta akcija popoln uspeh.

To seveda ne pomeni, da se z delom preneha, kajti taki prispevki so bili listu potrebeni od kar izhaja, toda vsaka akcija zanj, ki smo jo podvzeli, ni bila tako uspešna, kakor je ta.

Upravnik je na seji uprave dne 6. oktobra poročal, da narašča tudi število naročnikov, ampak tudi jih je veliko več, predno bi bilo mogoče list vzdruževati zgoraj z naročnino, poseb

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workers' Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

"Komunizem" za žogo v volilni kampanji

Predsednik Roosevelt je na napade republikance glede komunistov v svojem kampanjskem govoru v radiu dne 5. oktobra med drugim tole izjavil:

"Jaz nisem še nikoli iskal, niti mi ni dobrodošla, podpora katerogakoli posameznika ali skupine, ki je obvezana služiti komunizmu, ali fašizmu, ali katerikoli drugi tuji (foreign) ideologiji, ki bi izpodkopavala ameriški sistem vlade, ali ameriški sistem svobodnega, tekmijočega podjetništva in privatne svojine."

V istem govoru je udaril po tistih reakcionarjih, katerim je "komunist" vsakdb., ki deluje za mednarodno sodelovanje in za socialno skrbstvo.

K obsojadi podpore, ki mu jo daje v tej kampanji Browder s svojo družbo komunistov, je dostavil, da kar se Rusije tiče, je on za prijateljstvo med njo in to deželo in za sodelovanje med njima sedaj in v utrjevanju miru po vojni.

Neprijetno za komuniste je, ker jih je vzporedil v isto vrsto kakor fašiste. Vendar pa bodo še agitirali za njegovo izvolitev, pa če je to njemu in drugim demokratskim veljakom všeč ali ne. Tudi Sidney Hillman izjavlja, da je bil zmerom proti komunistom in sedaj, a vzlič temu sodelujejo v njegovem političnem odboru, ki agitura za Roosevelta.

Roosevelt s svojo izjavijo nasprotnikov ni "potolažil", ker bi bili proti njemu negledje kje bi bil Browder, kakor so bili pred širimi leti, dasi so takrat komunisti Roosevelta napadali, češ, da nas tira v "imperialistično vojno", kakor so ga napadali izolacionisti in drugi zaradi njegove vnanje in notranje politike ter njegovih napadov na Mussolinija in Hitlerja. Tudi pakt med Rusijo in Hitlerjem je takrat ostro obsođil.

Ljudje so večinoma že pozabili, kaj so komunisti govorili o Rooseveltu od avgusta 1939 do junija 1941, zato sedaj Dewey in njegovi prvaki lahko "dokazujojo", da vodi deželo čezdalej bolj v pogubo, ker gladi pota "komunizmu" in s tem v uničenje ameriškega gospodarskega sistema in svobodnščine.

Resnica je, da nima od leta 1932 dalje za otmitve ameriškega kapitalizma, ki so ga sedaj prekrstili v "free enterprise", nihče večjih zaslug kakor Roosevelt. In res je, da on veruje v tako gospodarsko uredbo, kakršna je v tej deželi, in jo podpira v Italiji, v Franciji in kjer koli more.

Sedanje vpitje o "komunizmu" je torej volilcem le pesek v oči.

Značilna je ob enem Rooseveltova izjava v omenjenem govoru, da je on nasproten ne samo komunizmu in fašizmu, ampak tudi vsaki drugi "tuji" ideologiji, ki bi izpodkopavala ameriški "free enterprise" in načelo privatne svojine. Ameriški kapitalistični propagandisti so tudi socialistično stranko zmerom označevali za oznanjevalko "tuje ideologije" in s tem obsojali in se bojili proti vsem tistim, ki so propagirali socializem, ali kot pravimo sedaj, za demokratični socializem. Socialistična stranka ima sedaj svoje kandidate, torej se Rooseveltova obsooba "tuji ideologiji" nje ne tiče, zadene pa tiste bivše njene člane in pa SDF, ki zdaj agitirajo zanj, ako ob enem še delujejo za socializem, namesto za "free enterprise".

Komunisti, ki so imeli od ustanovitve svojega gibanja 1. 1919 v tej deželi že vsake sorte stališča, so se letos izrekli za enotnost z vsemi, ki so za poraz Hitlerja in ob enem na svoji konvenciji izjavili, da prenehajo s propagando za socializem, ker ta dežela še ni zrela zanj; za Rooseveltata pa agitirajo, ker v sedanji vojni deluje, da Sovj. unija prejema od tu kolikor mogoče materialne podpore.

Liberalci so za Roosevelteta, ker se zanašajo, da bo nadaljeval s politiko mednarodne vzajemnosti in demokracijo, dočim se Deweyja boje, ker ga podpirajo izolacionisti in reakcionarji vseh vrst, dasi jih je tudi v demokratični stranki v izobilu.

Sicer pa, čemu v tej kampanji toliko očitkov in pretekanja o "komunizmu"? Mat iz bojazni pred Browderjem, ki agitura za demokratični tiket?

Republikanski in demokratični toriji dobro vedo, da komunistov v tej deželi ni "kot listja in trave" — saj so se predsedniških volitev udeleževali že s svojimi kandidati. Tudi vedo, da je ogromna večina tistih liberalcev, ki jih oni označujejo za "komuniste" le za socialne reforme ter za več demokracije, in le majhen odstotek med njimi je takih, ki res delujejo na svoj način za preuredbo ameriškega gospodarskega sistema v demokratični socializem.

Toda svojstvo reakcionarjev je, da se boje vsakega, ki je proti interesom izkorisčevalcev, ker s tem izpodkopava "private enterprise" in pa "svetost privatne svojine".

In boje se, da se ti ljudje nekoga dne zdržijo v svoji stranki namesto da bi delovali v strankama poseduječega sloja. Kakor sedaj.

Posebno pa se boje, da se organizirano delavstvo morda že kmalu po letosnjih volitvah odloči za samostojno politično akcijo.

Kajti tedaj bo "free enterprise", to se pravi, sistem izkorisčanja za privatni profit, res dobil resnega, nevarnega nasprotnika.

THE COMMUNITY AND WAR FUND pomaga poleg statičočem doma in v tujini tudi vojnim ujetnikom, in pa žrtvam fašizma v koncentracijskih kempah. Kampanja za zbiranje doneskov njim v pomoč se nadaljuje.

KATKA ZUPANČIĆ:

IVERI

Knjiga "Mein Kampf"

Ni važno, kdo jo je spisal ali jo pomagal spisati. Važno pa je, kako je bila ta knjiga sprejeta od nemškega ljudstva.

Hitler takrat še ni bil diktator, ampak le siten in kričav piščanec, ki so ga moralni vlastniki v kurnik, to je, v ječo, ker je delal preveč zdražbe na nemškem dvorišču. Toda v kurniku ni spal, marveč je tuhal. S kolkorikanjem v pivnicah in z odrovn nič. S tiskano besedo bi dosegel hitrejši, večji in trajnejši uspeh. Casopisi mu niso na razpolago. Torej knjiga!

Nemčija si isče Führerja; Führer je on — pa ga ne vidi, ker ga ne pozna. V knjigi ji je prestatil sebe in svoj program.

In 1. 1925. je "Mein Kampf" že na nemškem trgu. Za izmed zemskih trgov je bil povezinski prekrojen. Kar je za nemško gos, ni za tujejoči gosjaki. Pa vkljub odstranjennim, ovčirkom je bila knjiga za miroljubnega in domoljubnega človeka prežarko zabeljena, da bi jo mogel brez opozkanja prebaviti.

Pritisk je razbil delavsko solidarnost ... Pritisk! Wilhelm II. je tudi rabil pritisk. Vseh mogočih sredstev se je posluževal; da bi socializem v Nemčiji zatrli. Ni mu uspelo. Zakaj se je to posrečio Hitlerju? Pod republiko se je vendar socializem toliko razširil, da je narastel v silo, ki je nekaj štela; zakaj se je tako zlahka udal?

Po moji sodbi je odgovor ta, da je stara barbarska teutonska tradicija v Nemčijih močnejša, nego vse druge. Hitler je jo znal podnetiti, razpihati njeni instinkti prezaposleni, da bi nas moglo motiti daljnje zamolko bojenje.

Le redki so dvignili glavo — kaj Nemci čakajo? Zakaj niso knjige že preprodali, jo zalučali Hitlerju in nos? Zakaj ga kot nevarnega zavajalca in hujščaka ne zapro v ječo, ali ga kot norca ne pošiljejo v blaznico, namesto da čitajo in poslušajo njeno demagoštvo?

Hitler tisti čas še ni bil nemški državljan. Izvrnil se je bil v ta namen nekak zakotni hokus-pokus, pa ni držalo. Pričakovati je bilo, da se bo ljudstvo zbalzo njegovega vpliva na mladino, pa bo zahtevalo, naj se ga kot neželjenega tuja izžene. Ne.

Načini so našli v zgodilosti, ki jim hitlerjanstvo ni dalo. Te je šola koncentracijskih taborišč še razredila, kolikor jih ni še ob času pobegnilo. Ogromna večina pa se je vse polagoma napala Hitlerjevega (in seveda njegovih pomembnikov) fanatizma in je poplažnala kakor on. Ako ne daješ morila in ubijala, je pa uživala sadove oropanah in nedolžno pobitih žrtev.

Umljivo je, da je konec vseh koncev ostalo vendarle nekaj odstotkov takih, ki jim hitlerjanstvo ni dalo. Te je šola koncentracijskih taborišč še razredila, kolikor jih ni še ob času pobegnilo. Ogromna večina pa se je vse polagoma napala Hitlerjevega (in seveda njegovih pomembnikov) fanatizma in je poplažnala kakor on. Ako ne daješ morila in ubijala, je pa uživala sadove oropanah in nedolžno pobitih žrtev.

Naše vojaštvo se počasi počne dalje. Težava jim je dovajati in dostavljati vse, posebno pa hrano, ki se rada pokvari. Te brige Nemčija skorodra ni imela. Dežele, kamor so prišli trositi kulturno njeni volkovi, so tripele dvakratno zlo: oropala jih je nemška vojna oblast, nato pa še vojaki. Kolikor niso pogoljni, so pa odvleki in pošiljali domov vse, kar se je dalo odnesti. Koder so se pa v tem poslu čredili Nemci in Lahi, lahko le slutimo, kaj in koliko so pustili za sabo.

Treba si je zapomniti, da so

bili v naši starci domovini obojiti da so po treh letih in pol Nemci še zmerom v njih! Umakniti se bodo morali kmalu. Ali bomo pripravljeni? Ali bomo dovolj na rokah, da našemu bednemu ljudstvu pomorimo vsaj iz najhujšega? Zima je na pragu, ona pa je golo, boso in lačno! Zato hitimo zbirati!

Iztrebljenje! To je bil program, ki so ga hitlerjanci imeli za naš narod. Lahi so imeli tisti program. Zadnji so porazeni, prvi šele bodo. Vendar so oboji dobili neko važno bitko, ki je ne smemo prezreti.

Medtem ko so drugod, posebno v slovenskih deželah, s sistematično preračunjenim divljastvom razbijali v Sloveniji, kateri so za skledo leče prodali ne samo sebe ampak skušali prodati v sužnost tudi svoj narod. Naj bo spomin nanje proklet za večne čase v zgodbini. To velja tudi za tiste, kateri so oblečeni v talarie, za one v frakih in za navadnega človeka. Narod jim ne bo nikdar pozabil njih sramote. Ne vrv, ne krogla jim ne bo mogla zbrisati greha.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Ko sem zadnjo nedeljo zjutraj vstal, da kot navadno malo počistim okrog hiše, sem videl polno rumenega listja posutega ob potu in po travi. Jesen je tu in tudi ptice, katere so se tiv poletju skoro udomačile, so že odletele proti jugu. Se nekaj časa, pa bo zapiral mrzli veter in začeli se bodo dolgi zimski večeri. Tudi naši fantje, kateri so razkropljeni na vse štiri strani sveta, so upali, kakor tudi tisti, kateri jih pričakujejo, da bodo doma, ko bo naletaval prvi sneg.

Kot sedaj izgleda, je bilo malo preveč optimizma. Največ kriva so mu bila vsa tista naša vdušena poročila naših vojnih poročevalcev ter uspešen potisk nemških čet s francoskega ozemlja.

Da so Nemci še močni, kaže njihov silovit odpor ob pruski meji, pri Varšavi ter na zapadni fronti. Treba bo silnega napora celotnih zavezniških moči in to na vseh bojiščih, če hočejo pretepi Nemce še to leto.

Rusi, kateri so dosedaj imeli še največ uspeha, so iztrgali iz nacističkih krempljev že tri prve večnice, namreč Finsko, Rumunijo ter Bolgarsko. In Ogrska je takoreč že napol zunaj. Sovjetske čete so že daleč v Jugoslaviji, kar daje balkanskim narodom upanje, da njih osvobodenje ne več daleč. Na angleško-ameriški strani je pa največji uspeh osvobojenje Francije ter njenega zaledja, kar bo igralo silno vlogo v nadaljevanju boja v Nemčiji. Francoska regularna armada ter njeni partizani so igrali veliko vlogo v osvobojenju svoje dežele, isto tako sedaj v boju proti skupnemu sovražniku. Danes ves svet pozna sovražstvo francoskih partizanov do vsega, kar smrdi po fašizmu.

Mane, tekeli, fares

Te svetopisemske besede, katere je baje videl babilonski kralj Baltazar na steni, bodo kmalu videli tudi razni kvizlini v Evropi, med njimi tudi naši izdajalci v Sloveniji, kateri so za skledo leče prodali ne samo sebe ampak skušali prodati v sužnost tudi svoj narod. Naj bo spomin nanje proklet za večne čase v zgodbini. To velja tudi za tiste, kateri so oblečeni v talarie, za one v frakih in za navadnega človeka. Narod jim ne bo nikdar pozabil njih sramote. Ne vrv, ne krogla jim ne bo mogla zbrisati greha.

Jugoslavija

Ne bom pisal o junaških bojih naših ljudi. To lahko čita vsak v dnevničnih časopisih. Omenil bi rad, kar sem že prej v tej kolonii dostikrat omenjal — in to je zbiranje obleke in obuv za naše ljudi v domovini.

M. W. Fodor poroča v Chicago Sunu iz Kaire, kjer se sedaj nahaja, o svojem intervjuju z jugoslovanskim poslanikom v Egiptu Stojanom Gabrijelovičem, kateri se je nedavno vrnil z obiska v Jugoslaviji. Gabrijelovič pravi:

"Naši ljudje so skoro brez oblike in brez obuval. V raznih krajih dežele so ženske komaj pol oblečene. V drugih krajih zopet ima po pet ljudi v družini eno samo obleko. Treba je pomoci in hitre pomoći, kajti pol oblike je naravnost obupen."

Clanek je precej dolg in ga ne bom tukaj ponavljaj, ali nekaj je potrebno in to takoj — ne drugi mesec ali drugo leto, ampak takoj.

Sodrug Garden omenja v enem svojih uvodnih člankov v Prospekti, da smo časih malo preveč "šparovni". Vse se napravi brezplačno, a rezultat ni ravno posebno ugoden. Garden ima prav. Kar je treba sedaj, je posebna centrala, katera gre na delo s sličnim sistemom kot delo ruski relif. Treba je ustaviti relifni urad, kjer se nadzaruje delo. Treba je prostora, kjer se zbera obleka, sortira, čisti, zašije — če je potrebno, in se jo pripravi za pošiljatev. To ni lahka stvar. Treba je organizacije za to delo, katera ima stike s sličnimi organizacijami širom dežele.

V Chicagu na primer je tako centrala potreba v bližini, kjer stanujejo največ naših ljudi. In če je potreba, naj se ustanove postanejo po raznih krajih mesta. Kar nas stanuje zunaj, bomo

napravili svojo postojanko ter dostavili oblike že pripravljeno za pošiljatev. Treba bo nabirati vse, to je ne samo oblike, ampak tudi druge potrebščine, kot na primer milo, sukanec, igla za šivanje in razne druge potrebščine, katere so rabijo vsak dan v družinskom življenju. Vse to lahko naštudira ta relifni odbor, kateri bi moral biti izvoljen že na zadnjem kongresu Sansa tako, da bi se lahko s programom takoj pričelo. Jaz se enkrat ponavljam: Zbiranje oblike je danes potrebnejše kot vsaka druga akcija, izvzemši zdravila. Za denar nobiš veliko v Evropi. Oblike naše ljudi na najbolj naša največja in prva naloga.

Pri nas

POVESTNI DEL

FRANCE BEVK:

BEG PRED SENCO

(Nadaljevanje.)

Naslednje dni sem obiskal hišo z levjo glavo nad vrati pogostokrat. Prinesel sem knjige s seboj, sedeli smo na verandi, ženski sta šivali, jaz sem se učil ali sem čital. Kadar so mi oči pogledale iznad knjige, sem ujel Ložin pogled. Njena roka je vbadala, njen pogled je izpod obrvi pazil name.

V enakomerem pustem življenju tistih dni je bila Ložina strela točka, okoli katere se je plaho nizala moja misel. Vabilo me je ulica, opojni s pesmijo in ljubezenjo prepletene večeri, niso me izvabili.

Ob večerih, kadar se mi ni mudilo domov, sem glasno čital. Dolge, sentimentalne povesti, ženski sta imeli solzne oči. Kadar sem nehal, je dejala gospa.

"Vidite, kakšen talent imate, pa ste ga hoteli zapraviti z ženskami."

Te nezmiselne besede so me udarile in nisem vedel, kaj naj rečem. Loža me je pogledala z zanimanjem.

"Ali ni lepše, da ste tako? Kdaj bi že morali biti tako!"

Zenska hoče moža z žensko naturo. Opravljal vsa tista malenkostna opravila, s katerimi je lepa življenje in krajša čas. Poleg tega je s svojo besedo hincila in lagala.

Vendar mi je bilo prijetno tiste dni. Tončko sem pozabil, bile so ure oddih. Življenje je teklo lepo urejenó, brez iznenadjenij in bojev. Vse od junta do večera po enem in istem redu.

"Napravite izpit," je dejala gospa Fani. "Potem se lahko poročite."

Ko sva ostala z Ložo sama na verandi, sem odložil knjigo na mizo, oči pa so se mi zagledale po njenih laseh. Pogledala je name. Njena roka se je ustavila, glas se je za spoznanje trezel:

"Učite se, gospod!" je dejala. "Čemu naj se učim?" sem vprašal.

"Tako, da boste naredili izpit."

"Vi to želite?" Pogledal sem jo v dno oči, da je zatrepetala. "Ali bi ne bilo dobro za vas?"

"Samo to?"

Zrla sva se z napetimi pogledi. Loža ni odmaknila oči. Rdečica jo je izpreletelata.

Več nisem mogel izpregovoriti. Umaknil sem pogled, zarebel prste v lase in se potopil v knjigo...

Pritajeno, tiko je pričela v meni ključevata nova misel in se je plazila čez črke ter me ni zapustila v polnočnem mraku moje sobice, ki že tretji mesec ni bila plačana...

Nenadoma se je vzbudila v meni želja po novi ljubezni. Nezadržana strast, ki je silila mojo misel v bolestno hrepenjenje po ljubezni, moj duševni človek je bil. Ta človek, vajen obožev-

Bilo mi je neznano težko, a sem dejal: "Ne!"

Ona je dvignila roke: "Počakam te, če hočeš, opolnoči!"

"Ne več." Moja beseda ni mogla nazaj.

"Kdaj prideš?"

"Nikdar več ne."

Solze so se usule iz njenih oči. Zdaj je verjela. Podala mi je roko. "Niti poljuba ne več?"

"Niti poljuba ne!"

Tončki nezvestobe nisem mogel odpustiti. Hudo pa mi je bilo, ko se je na zadnje besede obrnila in šla.

Ozrl sem za njo. Stala je na mestu in zrla za meno. Morda je misila, da se bom premisil.

Boril sem se s seboj. Premagal sem izkušnjavca in sem šel domov. Doma sem se zaprl v sobo. Ločitev sem ta hip bridko občutil. Srce je bilo prazno, le nerazumljiva bolečina spomina je ostala v njem.

Vročega popoldneva sem se solnčil ob Soči in gledal v zeleni, plivajoče valove. Sinjala neba in pestre barve bregov so se lomile v vodi. Tedaj je padel kamen tik mene na pesek.

Ozrl sem se. Visoko na bregu je stala Tončka v rdeči obleki s solnikom in zrla v globino.

V rokah je imela cvetice. Smejala se je in me je pozdravila z roko.

Niser se dvignil. Prestopila se je par korakov, njen pogled ni šel od mene. Zamahnila je z roko.

Vstal sem, se oblekel in stopil na breg. Nisem mogel zatajiti zadrege pred njo. Ona je tretpetala. Njen pogled ni prenesel mojega.

Vse, kar se je dvignilo iz mente ob njeni bližini, sem zalucičil nazaj v globino. Občutek fizične bolečine me je zaskel: premagal sem ga. S težkim glasom sem jo vprašal:

"Kaj mi hočeš?"

Ona se je smehljala in nagnila glavo, kakor da je prepirčana, da bom premagan klonil pred njo.

"Nič," je dejala. "Z menojo pojdi!" je zaprosila.

"Ne grem," sem bil trd. "Dovom grem."

"Grem s teboj."

Sla je po dolgem drevoredu konstanjev, ki so bili stokrat priča najine ljubezni. Njeni pogledi, gibi njenega telesa in glas je pričal, kako želi biti ta dan moja. Trgala je cvetje in ga metala name.

"Čemu si tak? Če sem te razžila, te prosim odpuščanja."

Povedal sem ji sramoto treh dolgih večerov, ko sem hrepenel po nji. Govoril sem o njeni nezvestobi, svoji piganosti in o razbiti šipi... Gnev je bil v meni in nisem ga mogel zatajiti. Rahla podoba Ložje je zastirala moje srce.

Tončka ni tajila ničesar. Glejava je vrtnico, ki jo je trgala med prsti. "Saj bom samo tvorja..."

"Ne." Nisem ji mogel verjeti.

"Pojdiva po poti, po kateri sva prvič hodila."

"Ne," je bolestno jeknil spomin iz mene.

"Vso noč..."

Zenska usta so me prvič tako vroča prosila. Kakor skala težke so bile moje besede, s katerimi sem ji odrekel prošnjo. Jasen večer se je s svojim hladom nagnil na zemljo; do neba je kipel v ogromnem plamenu in vžigalo ljudi.

(Dalje prihodnjici.)

Čemu toliko nepotrebnega strahu?

Le čemu toliko poudarjanja in strahu, da bo Rusija po tej vojni, oziroma da je že sedaj najmogočnejša svetovna sila, katere se je treba vsem batiti? Mar ni vesvet uverjen, da so zdaj Zed. države v vsakem oziru najjača svetovna velesila, posebno na morju, v zraku in pa industrialno? Torej zakaj toliko bojazni pred rusko nevarnostjo, ko pa imajo Zed. države prenestvo in skupno z Veliko Britanijo kontrolirajo vse oceane in vsa največja prirodna bogastva po svetu!

Toda če Zed. države in Anglija ne bodo zadovoljile upovljedstev, ki pričakujejo rešitve, jim ne bo zameriti, ako se bodo oslonile na Sovjetsko unijo. Tako svare vsi napredno misleči ameriški novinarji, ki so nastanjeni v inozemstvu.

Kako je z vašim znancem, sosedom, prijateljem? Ste mu kdaj priporočili, da naj si naroči Proletar? Poskusite, morda ga pridobite!

MALA JAPONSKA DEKLICA v Evini, obleki je zaplakala, ko ji je ameriški vojak nekje na pacifičnem otoku, ki so ga naše čete vzele Japoncem, ponudil kos čokolade. Vedno je slišala, da se je Američanovati, ker ti kaj dajo, je strup. Pa je končno le vzela in pojedla. Ameriško vojaštvo dobro ravna bodisi z japonskim civilnim prebivalstvom, kakov tudi z ujetniki.

SPOMINI IN DRUGO

Springfield, III. — "Iveri" Katke Zupančič v Proletarcu so jata privlačno čitivo, že radi tega, ker so nekako v domaćem tonu pisani. Tako v prvem Proletarcu, v katerem je pričela pisati Iveri, je med drugim rekla,

Zaprli sem knjigo in položil roke nanjo. Z vzdihom sem pogledal Ložo. Ta je vdevala niti v šivanko in me pogledala mimo.

"Učite se!"

"Ne ljubi se mi."

Njen pogled je dalj časa obvezil na meni; ko je pogledala v šivanje, je lahek nasmej skrivil njenje ustnice.

"Berite mi kaj!"

Vzel sem knjigo, ki sem jo znal na pamet bolj kot Prešernova in Zupančiča — Cankarjevo "Erotiko".

Bral sem s tako otočnim glasom, da so verzi strastno plakali v senci tih verand.

Nenkrat sem začutil solzo v očeh, nato se jih je vsalo več zaporedoma čez licu. Beseda se je zapletila. Pogledal sem Ložo in viden, da joče tudi ona.

Ves čas med branjem sem držal v rokah podobico z namenom, da dobim od Ložje poljub na isti zvijačni način, kot ga je dobila od mene prva žena.

Goverila je padla na tla. Knjigo sem zaprl in jo položil na mizo. Solz ni bilo več; le pekoča grenač, ki je bila v srcu, se je povečala. Lepota je bila v tej grenači.

Način, ki je bila v srcu, je bil v srcu.

Keinen." Po slovensko se glasi: Oh, vi imate tako lepe brke, moj mož jih nima nič. Povedal mi je dalje, da mu je priporočila, da kjer se bo nastanil, naj ji piše in zo za njim priša. Potem bosta skupaj šla v drug kraj.

Za denar mu ni treba nič skrbeti, ga imata z možem dosti in mu ga vzela in prinesla s seboj. Ko je nehal pripovedovati, je zopet vzdihnil, Oh, wenn meine Frau alles das wissen möchte. V slovenščini se glasi: Oh, če bi vse to vedela moja žena! Na vse to sem mu odgovoril, da ni poštene od njega, niti od dotične ženske, in to mi je pritrdiril. V Chicago sva se potem razšla vsak v svojo smer.

Sedaj pa nekaj o Clevelandu, kamor smo dosepli isti dan nekako ob 3. popoldne. Ko je vlak prenehal s svojo naglico in se pričel počasnejše pomikati dolje, se razume, da je vsak bil obrnjen v okno in gledal ven, kot je že v splošnem navada.

Ko se je vlak popolnoma ustavil, pride mimo neki moški, bil je v uniformi, gotovo je bil kateri izmed uradnikov dotične postaje. Kar naenkrat se obrne proti nam in nam vsem pokaze precej dolg jezik. Kaj so si drugi mislili o njem, ne vem.

Jaz sem si mislil: "Človek, ti imaš malo ali pa nič pod tisto kapo, akoravno se ti blišči na kapo." Prevzel me je začudenje videti človeka v tujini s tako izobrazbo, kot je Katko prevzel govorito, da je vredno poslušati.

Med potniki je bilo tudi mnogo nežnega spola. Med njim je bila ena ženska, še jako mlada, ki je bila iz Amerike na obisku pri svojih starših v Essenu, in s to žensko se je omenjeni Nemec že na parniku seznanil.

Prvo noč, ko smo se odpeljali po izkrcanju s parnikom po vlaku iz New Yorka, sta si bila v vagonu že veliko več kot pa prijatelja in se ljubimkala da kaj! Drugi dan, nekako med 10. in 11. uro, je na neki postaji izstopila iz vlaka. Njen mož je čakal ob progi. Ko je stopila k njemu, sta se lepo poljubila ter po nekaj besedah odšla njuno pot. Jaz sem si mislil: "mož, če bi ti več del njenega obnašanja in hinavščino, bi jo gotovo odrnil od sebe namesto jo poljubil!"

Kmalu potem, ko je vlak zopet zasopihal, prisede k meni omenjeni Nemec in po kratkem pogovoru vzdihne: "Ah, du weiss nicht wie schone Zeiten habe ich letzte Nacht gehabt," kar se po slovensko pravi: "O, ti ne veš, kako dobre čase sem si noči imel." Pritrdil sem, da mu verjamem, ker sem vse videl. Povedal mi je tudi, da mu je rekla: "Ah Sie haben so schönen Schnurrbart, mein Mann hat gar

nov hišni prag, oni bo delal novo garažo, to je, pod pogojem seveda, če bo prej lahko kupil nov avto, tretji rabi novo streho in pa pločenje je treba pokrati, in tako naprej.

Ampak najbrž da bodo ti mali hišni posestniki imeli po vojni sami obilo časa izvršiti taka pravila, brez najemanja drugih delavcev.

Da se tudi naše mestece Arma zanima za take probleme se razume. Pa so lokalni trgovci sklicali sestanek "vodilnih in vplivnih" oseb v mestu, da se pogovorimo kako in kaj. Kako, da so tudi mene priseli k tem ljudem, nevem. Skratka, osebno so me povabili na to zborovanje petdeseterih. Pa sem si mislil, kot ljubljanska Mica, ki je spustila Janeza notri skozi okno, "bom le videl kaj da bo."

Ker se pa taki problemi najljude rešujejo pri polni skledi, so obenem priredili v šolski dvorani banket.

Pa je nam na banketu zastopnik neke Bethel Co. iz Chicaga pripovedoval, da nam njegova družba postavi in zgradi tovarno v Armi, kolikršno že hočemo; odvisno da je v koliko se mesto samo zanima za to in koliko smo pripravljeni prispevati. Torej nekako po receptu "pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal", dasi je slednja pomoč polnomna odveč, če si že človek napravil sam pomaga.

Governik, ki je bil načelnik za sestanek pozvan, je nam zgovoril pripovedoval, da nam predstavlja ugodnost mesta Arme za razvoj velike industrije. Dasi nekateri živimo tujež že približno 20 let, toda treba je po lojki v tovarno imamo dovolj.

Pohvalil je nas, da imamo med drugimi dobrimi stvarmi tudi lepe cerkev vseh glavnih ver, in pa dve banki, ki so sicer zamrzljene že zadnjih 20 let, toda treba je po lojki v tovarno imamo dovolj.

Pričevali so se stratev v rokah.

Sedaj mi je pa pošepetal na uho, da bi bila najbolj uspešna pivovarna ali pa žganjarna, ker se za take produkte vedno lahko dobi odjemalce.

Krožniki so bili prazni, banket končan in vprašanje nove tovarne poverjeno posebnemu odboru, ki bo v nekaj tednih poročal, da je to neizvedljivo.

A. Shular.

ZELJA IZPOLNJAVA

Linden, N. J. — Chas. Pogorelec mi je enkrat pisal kartico z željo, da si naročim Proletarca in da se mu nekje v glavni skriva, da sva se že videla. ne more pa se spomniti kje. Pa sem mu pomagala iz te uganke s posljilom, da sva se videla pred 27. leti (leta 1917) v Leadville, kamor je bil prisel iz Pueblo, ko se je pričela rudarska stavka.

Goveril je našim ljudem v Slovenskem domu na Elm St. in jim tolmačil pomen unije in pa

njene zahteve po boljših delovnih razmerah za rudarje in delavce v topilnici. V prvi hiši od omenjene dvorane smo mi stanovali. Po končanem sestanku so možje prišli k nam in med njimi

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POREČLA IN RAZPRAVE ★ ★

KOMENTARJI

Pomožna akcija za stari kraj na strogo komunistični podlagi." Dokazi" so pač vsake sorte. Kar je enemu dokaz, je drugemu zmota. Saj to pričajo v svojih izrekih celo člani sodelnika najvišjega vrhovnega sodišča. In pa razlage o pomenu tega ali onega v svetem pismu.

Am. domovina se moti, ko vzhod pojasnilom še vedno zatrjuje, da SANS podpira ZOJSA največ, ali pa mu morda le on nudi denarno podporo. (V prejšnjem Proletarju je bilo pojasnjeno, kako in kdo finančira ZOJSA.) Ker napačne trditve dražijo, kajti večina onih, ki berjo Am. Domovino, ne citajo pojasnil v kakem drugem slovenskem listu, bi bilo dobro, če so ODGOVORNI uredniki, poleg raznih ODGOVORNIH obornikov v vse sorte akcijah v teh časih zares ODGOVORNI. Naj prevagajo vsako besedo in vsak načrt, predno gre v javnost, pa bo dobro.

JPO-SS je trdna ustanova, čeprav ni dosegla svojih upov. Nabranega denarja ji ne more nihče vzeti. A ker je splošno mnenje, da pomožna akcija med namini ne uspeva kakor bi radi, nič več kot prav, če se mero-dajni faktorji, ki kontrolirajo vse relinjne podvetja za pomoč Jugoslaviji, med sabo resno posmijo, kje in kako se bi moglo kaj izboljšati. (O tem več na 1. strani.)

Josip Korsic v svojem dopisu iz Detroita v tej številki zelo dobro razлага sedanje volilni boj, kar pomeni, da je med namini še vedno priljeno rojakov, ki lahko položaj pravilno in pošteno tolmačijo s socialističnega stališča.

"Princ" Hrebjanovič, ki je bil v prejšnji vojni za JRZ, ker je nasprotoval Karadžoržem, je sedaj — po podatkih v Srbočnu, za Dražo Mihajlovića. Na nekem shodu JRZ v Clevelandu je 1. 1919 napravil na navzoče tolkšen vtiš, da so mu v počast skoro vsi vstali. Reporterji angleških listov pa so se drenjali okrog njega in ga smatrali za najvišjo avtoriteto v zadevah, tikajoče se Jugoslavije. Morda dela Herald-Tribune v New Yorku nekdajnemu pretendentu za jugoslovanski prestol kričivo, in tudi ako mu jo ne, može ne dobiti pomenil, čeprav se je spet podpisal s "Prince Dushan Lazarovich - Hrebjanovich".

Rev. Julius Slapšak je v "Glasu KSKJ" z dne 4. oktobra ostro prikel urednika Ivana Zupana zaradi njegovega poročila "o ustanovitvi 'katoliške komunistične' stranke v Italiji." Rev. Slapšak pravi: "To (Zupanovo) poročilo samo za nas nič ne voga. Novo nam je pa... da vodje te stranke nastopajo z 'neovrgljivimi dokazi', da je bilo vse krščanstvo ustanovljeno

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

USTANOVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV (IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četr leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

DOMOBRANSKA PRISEGА

Prisegam pri Vsemogočnem Bogu, da bom zvest, hraber in svojim nadrejenim pokoren, da bom v skupnem boju z nemško oboroženo silo, stoječo pod poveljstvom vodje velike Nemčije, SS četami in policijo, proti banditom in komunizmu kakor tudi njegovim zaveznikom svoje dolžnosti vestno izpoljujeval za svojo slovensko domovino kot del svobodne Evrope. Za ta boj sem pripravljen žrtvovati tudi svoje življenje. Tako mi Bog pomagaj.

GORNJE JE TOČEN POSNETEK besedila, fotografiranega iz ljubljanskih listov. Ali se je potem takem čuditi, čemu se kolaboratorji zaveznike smage tako silno boje? In kako si ZS prizadeva zakriti resnico, da so glavni pomožniki Hitlerju v Sloveniji bili taki ljudje, ki so pripravljeni izreči gornje vrste prsega sedaj Francu Jožefu, jutri Petru in Aleksandru, potem "dučeju" in čez teden ali dva pa fizerju!

Je resen človek in se mu sme brez bojavni verjeti.

2. V partizanskih odelkih so komunisti, toda partizanski pokret ni komunističen, pač pa zelo jak, dianačem, discipliniran pokret. Ima ne toliko strankarske, kot pa narodne cilje.

Meni je posebno hudo, ker je imela v organizaciji domobranec Slovenska ljudska stranka največ zapletenosti. Ako me vse skup ne vemo, bo sodelovanje Slovenske ljudske stranke s fašizmom in hitlerizmom njen grob.

Nekaterim voditeljem te stranke, ki ima veliko dobril tradicijo, sem povedal tole svoje mnenje:

Spomenik Janeza Kreka bo postal na njegovem grobu, a na grobu te stranke (SLS) bodo rasle koprije!

Prosim vse tiste Slovence v domobranstvu, ki so dostopni razlogom, da prestopijo v borbene vrste partizanov. S tem bodo sodelovali v borbi za osvoboditev svoje zemelje in njihovo ime bo v zgodenosti častno ohraneno. Tisti pa, ki ostanejo do konca s Hitlerjem, bodo predmet prezira ne le slovenskega naroda in njegovih zaveznikov, naroč, pač pa, kar je najhujše, zaničevali jih bodo njihovi otroci.

Dobro je, da to Cankarjevo izvajanje prečitajo po dvakrat, ali pa po petkrat tisti, ki jim je "Baragov svetilnik" oslepil oči, da niso ničesar, kar se dogaja, mogli videti v pravi luči.

VSAKEGA NEKAJ

Detroit, Mich. — Ker sem imel dva tedna plačalnih počitnic, sem se jih namenil porabiti obiskom v Cleveland. Sans je obdrževal tam one dni svojo prvo konvencijo in iz seznama sem videl, da se je udeleži mnogo mojih prijateljev in znancev. Grem torej tja kot opazovalec, sem si mislil, zraven pa sežem v roke prijateljem ne da bi se vozil v teh kritičnih časih širom dežele. In res se mi je želja izpolnila. Mnoge, s katerimi sem se pozdravil ob tej priliki v Clevelandu, nisem videl že precej let.

Sansovega zborovanja ne bom opisoval, ker so to storili drugi. Moram pa reči, da se je vršilo zelo demokratično. Izjave in poročila Sansovih funkcionarjev so zelo navdušila delegacijo. Dvitornikov na tem zborovanju ni bilo (ti so se sami iztrili). Bila je sicer malta skupina z drugo strani, a ta se strinja s Sansovim delom in njegovimi funkcionarji, drugače bi jih zraven ne bilo. Tudi molitve ni bilo na tem zborovanju, zato je menda poteklo v najboljši slogi. Delegati so vedeli, da molitve našemu lačnemu, bosemu in nageemu in krvavečemu narodu nič ne pomaga, zato pa so napravili čimboljše sklepne, kako mu prisločiti na pomoč. Zeleti je, da se jih bo sedaj tudi izvršilo.

Pomožno akcijo moramo postoriti, da dosežemo kvoto, ki je bila določena na Sansovem kongresu. Milijon dolarjev bi mi moral v prihodnjih šestih mesecih zlahkoto nabrati, kot prvo pomoč našim ubogim trpinom. Na žalost pa je še veliko naših rojakov, ki se ne zavedajo, kako nujno potrebujejo podporo. Izgovori, da "bom že svojim pomagal, ko bo konec tega klanja," ne drže.

Pomislite, da nimajo vsi naši ljudje v starem kraju svojcev v Ameriki, pomoč pa so vsi potreben, nujne in hitre pomoči. Mislim, da se bi marsikom omehčalo srce, če bi moral le en teden preživeti v mukah, v ka-

Najbolj čudno se mi vidi, da ni bilo ne med odborniki, ne med delegati nikogar takega, ki bi prinesel pred konvencijo važnost časopisa. Samo v Detroitu nas je več kot pol milijona organiziranih delavcev. Ako je kje prilika ustanoviti delavski dnevnik, je gotovo v Detroitu. Sedaj izdaja vsak lokal dva-krat na mesec svojo filko. Ali ni že skrajni čas, da bi šli na delo in ustanovili res delavski časopis, dnevnik, ki bi prinašal vse važne novice, poročila o sportu, komični predel in pa uredniško stran za izobrazbo delavstva v politično socialnem, ekonomskem in industrialnem pokretu? Koliko časa bomo še čakali in godrnavi, da delavstvo še ni dovolj izobraženo za preobrat v boljšo človeško družbo? V knjigah in delavskem časopisu leži ves zaklad, ki ga delavstvo potrebuje za izobrazbo. Poslužujmo se ga!

H koncu se zahvaljujem družini Franka Česna in Petra Stira za gostoljubnost ob času mojega obiska v Clevelandu, ter Franku Oblaku, njegovi boljši polovici in drugih v SDD v Pittsburghu za časa vseslovenskega kongresa. Ako prilika naše, boste tudi pri meni dobrodošli.

Pozdrav. Joseph Korsic.

SLOVENSKI DELAVSKI CENTER

Chicago, III. — Lt. Michael R. Kumer iz Penne, gl. podpredsednik SNPJ, sporoča, da je bil premeščen iz Anglije v Francijo in zbolel. Sedaj je v bolnišnici. V pismu Frank Zaitzu pozdravlja vse znanke v Centru. (Dne 9. oktobra smo dobili od Majka drugo pismo, datirano 3. okt., v katerem sporoča, da je bil iz Francije poslan v bolnišnico nazaj na Angleško. Pritožuje se, da vsled teh pogostih selitev pošto zelo neredno prejema.)

Frank Groser, ki je bil pred nekaj leti predsednik Družabnega kluba in v raznih drugih klubovih odborih, je bil na bojišču v Franciji ranjen. Sedaj je v bolnišnici in iz obvestil je razvidno, da ni nevarno pobit. Naravno, da žele vsi v Centru Kumerju in Groserju čimprejšnjega okrevanja.

Iz vojaške kempe pozdravlja balinčarje Darwin Taschner.

Vrt okrog poslopja, oziroma rože v njemu, nam polagoma uničuje jesen. Je zgodnja in vencima hladna.

Obiskovalci že par tednov niso bili navedeni. Le nekateri se podpišejo. Tu so bili Felix Louise in Wayne Demshar iz Washingtona, Pa., Anton in Mary Gornick iz Milwaukeeja, Helen Zupan, hči Jakoba in Katke Zupančič iz Berwyna, ki je WAC v kampi Shanks v N. Y., Joe Omerza in soproga iz Berwyna. Cpl. Frank Vreček s soprogo, ki je bil tu na obisku, nastanjen je pri letalstvu, prej na zapadu, potem na jugu, sedaj pa je bil poslan v Lincoln, Neb.; v Centru je bil s svojo materjo Frances Vreček; dalje so se oglašili tu Cpl. John L. Olip, sin Johna Olipa iz Clarendon Hillsa, ki je nastanjen v New Orleansu. La., 82-letni "old timer" Jakob Krajin iz Garrija, Ind., Valentine J. Bergles, Martin Potokar iz Lyonsa in njegova soproga, in pa Rosie Jurman iz Clevelandske s hčerjo Katherine.

Veliko prerekanja v zavezniških deželah je tudi vsled ponosrečenega upora Poljakov v Varšavi. Ker niso dobili podpora od zunaj, so bili v 63 dneh poraženi. Zamejna vlada v Londonu trdi, da so Nemci v tem času poklali pol milijona upornikov in civilnega prebivalstva, ker so zmanj pričakovali, da jih pride rdeča armada preko Visle na pomoč.

Moskva je vse take očitke zavrnila in trdi, da se je general Bor s svojimi podtalci spustil z nemško armado v Varšavi v borbo ne da bi se prej posvetoval s sovjetskim poveljstvom.

Zamejci na drugi strani dokazujo, da je poljski radio pod rusko kontrolo prebivalstvo poljskega glavnega mesta pozval na čimprejšnji upor. Jasno je, da je med vodilnimi zavezniškimi osebnostmi vsled Poljske veliko nesoglasja.

Dumberton Oaks skončal posvetovanja

S takimi in sličnimi spori so se pečali tudi zastopniki zavezniških vlad na konferenci v Dumberton Oaksu. Njen namen sicer ni bil reševati medsebojna nesoglasja, a se jim je bilo nemogočeogniti. Oglašani namen te konference je bil ustvariti načrt za bodoči mir na temelju vzajemnosti in sodelovanja. Izjava, ki so jo konferenčniki podali po "skončanem delu", obljubila lepe stvari, n. pr. mednarodno uredbo, ki bo ščitila dežele in narode pred agresorji in ustvarjala svet za lepšo bodočnost človeštva. Dasisavno se je vršila konferenca v Dumberton Oaksu za zaprtili vrtnati, vzliti temu so politični opazovalci izvedeli dovolj o nesoglasjih na njeni, ki jih bi mogli rešiti le v teh trije poglavariji zavezniških dežel, nameč Roosevelt, Churchill in Stalin, oziroma prava dva na novem sestanku s Stalinom.

Churchill že v Moskvi

Zadnji pondeljek je bilo iz Londona poročano, da sta premier Churchill in pa tajnik vnašnjih zadev Anthony Eden že dosegli v Moskvo. Sprejela sta ju Stalin in komesar vnašnjih zadev Molotov. Uradna vest iz Londona pravi, da bodo govorili o načrtu, kako Hitlerja čimprej spraviti na kolena, a prav govorito bodo razpravljali tudi diplomatske stvari, izmed katereh poljsko vprašanje ni edino, ki se go bodo dotaknili, ali so se ga že dotaknili.

Ako bi delave s takim veseljem podprli delavski tisk, kakor podpirajo zavajalno časopisje, bi bilo kapitalizma kmalu konec.

ZA LIČNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.
Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

ZAVEZNKI ŠE BREZ PRAVEGA NACRTA ZA BODOČI MIR

(Nadaljevanje s 1. strani.)

enem konservativno Anglijo in Ameriko svare, da bo nevarno, če pride država, ki je pod rusko vplivom (Jugoslavija) tako daleč v osrčje Italije. Ti elementi še vedno delujejo za ohranitev omenjenih krajev pod Italijo, in za ustanovitev "samostojne katoliške" države Hrvatov in Slovencev.

Poljski problem

Zelo veliko glavobola dela posebno Washington in London poljsko vprašanje, ali bojnje, spor med poljsko zamejno vlado v Londonu in poljskim osvobodilnim odborom v Lublji. Prvo podpira in priznava angleška vlada in američka vlada in propagandni aparat po svetu, drugi ima zaščito sovjetske vlade. Ker deluje na licu mesta, ima pred zamejno vlado v Londonu vso prednost.

Veliko prerekanja v zavezniških deželah je tudi vsled ponosrečenega upora Poljakov v Varšavi. Ker niso dobili podpora od zunaj, so bili v 63 dneh poraženi. Zamejna vlada v Londonu trdi, da so Nemci v tem času poklali pol milijona upornikov in civilnega prebivalstva, ker so zmanj pričakovali, da jih pride rdeča armada preko Visle na pomoč.

Moskva je vse take očitke zavrnila in trdi, da se je general Bor s svojimi podtalci spustil z nemško armado v Varšavi v borbo ne da bi se prej posvetoval s sovjetskim poveljstvom. Jasno je, da je med vodilnimi zavezniškimi osebnostmi vsled Poljske veliko nesoglasja.

Dumberton Oaks skončal posvetovanja

S takimi in sličnimi spori so se pečali tudi zastopniki zavezniških vlad na konferenci v Dumberton Oaksu. Njen namen sicer ni bil reševati medsebojna nesoglasja, a se jim je bilo nemogočeogniti. Oglašani namen te konference je bil ustvariti načrt za bodoči mir na temelju vzajemnosti in sodelovanja. Izjava, ki so jo konferenčniki podali po "skončanem delu", obljubila lepe stvari, n. pr. mednarodno uredbo, ki bo ščitila dežele in narode pred agresorji in ustvarjala svet za lepšo bodočnost človeštva. Dasisavno se je vršila konferenca v Dumberton Oaksu za zaprtili vrtnati, vzliti temu so politični opazovalci izvedeli dovolj o nesoglasjih na njeni, ki jih bi mogli rešiti le v teh trije poglavariji zavezniških dežel, nameč Roosevelt, Churchill in Stalin, oziroma prava dva na novem sestanku s Stalinom.

Churchill že v Moskvi

Zadnji pondeljek je bilo iz Londona poročano, da sta premier Churchill in pa tajnik vnašnjih zadev Anthony Eden že dosegli v Moskvo. Sprejela sta ju Stalin in komesar vnašnjih zadev Molotov. Uradna vest iz Londona pravi, da bodo govorili o načrtu, kako Hitlerja čimprej spraviti na kolena, a prav govorito bodo razpravljali tudi diplomatske stvari, izmed katereh poljsko vprašanje ni edino, ki se go bodo dotaknili, ali so se ga že dotaknili.

Ako bi delave s takim veseljem podprli delav

Iz SANsovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Joseph F. Durn, tajnik podružnice št. 48 v Collinwoodu počela, da sta delegata Andy Božič (zidar) in Louis Kaserle dalovala konvenčne dnevnicne svoje podružnici. Ta podružnica je tudi poddelovala polovico imovine razpuščene postojanke Slovenskega Sokola. Ti in drugi prispevki so pomagali ojačati blagajno te delovne podružnice SANSa in vsled tega nam je odbor poslal ta mesec lepo vsoto \$350. V septembru in oktobru nam je ta podružnica poslala že \$1.050.

Podružnica št. 51 v Barbertonu, O. nam je zadnji teden poslala po svoji tajnici sestri Smerdel znesek \$250.

S. Agnes Zalokar iz Clevelandu, bivša članica širšega odpora, je poklonila svoj ček za konvenčne dnevnicne v znesku \$20 na našo blagajno. Isto sta zaključila storiti SANsov častni odbornik dr. Frank J. Kern te konvenčni predsedatelj Joseph Zavertnik.

Na SANsov konvenciji je gl. tajnik Ameriške bratske zveze Anton Zbašnik v imenu svoje organizacije izročil SANsu ček za \$1000. To je že drugi ček za \$1000 od ABZ.

Podružnica št. 39 v Clevelandu je na konvenciji poklonila SANsu ček za \$500. Skupni dohodki v septembru so znašali preko \$3500. To je jasen dokaz, da je naš narod za nadaljevanje dela, ki ga vrši Slovenski ameriški narodni svet.

Slovenski narodni dom v Clevelandu, kjer se je vršila naša konvencija 2. in 3. septembra, nam je dovolil vse prostore za dvodnevno zborovanje brezplačno.

Brat Rado Vavpotič iz Brooklynu, ki si je omisil izdelavati partizanske zvezdice in izkupiček izročil Sansu, nam je samo v septembru izročil \$71.40, manjše vsote pa že prej. Brat Ručigaj, tajnik zobra Slovan, nam je poslal \$29.75 za iztržene zvezdice. Na konvenciji ABZ v Rock Springsu, Wyo., je brat Ignac Zajc nabral za zvezdice med delegati \$46.50.

Med našo mladino je najaktivnejša narodna delavka mlađa Josephine Peshel, hčerka tajnika podružnice št. 63 v Brooklynu. Prodajala je partizanske zvezdice in nam poslala \$50.13 čistega dobitka.

Relifna akcija

V nekaterih krogih se dela vtič, da se je SANS polotil organizirati svoje podružnice za pomožno akcijo, da kompetira in kljubuje slovenski sekciji JPO-SS. Temu ni tako. SANS je osnovni del Združenega odpora južnoslovanskih Amerikanov, ki je pred kratkim dobil od predsednikovega odpora za kontrolo vojnih relifov poslovničko št. 583 za zbiranje in distribucijo prispevkov in materialja za reverežno jugoslovij. Obveščeni smo, da je to edina jugoslovanska organizacija, ki ima podporo od Ameriških Jugoslovanov, z dovoljenjem za distribucijo. Ker postaja velika potreba za nujno delitev relifa,

IZSEL JE

DR. KERNOV

Angleško-slovenski BESEDNJAK

Cena \$5 s poštino vred

NAROČILA SPREJEMA
PROLETAREC

2301 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

človeške", "civilizirane" nemške armade, ki je tako avtomatično pobijala "zarukane" evropske narode. Tako jih namreč on imenuje. Sedanjo vojno je odobraval, dokler je Nemčija zmagovala, sedaj pa jo označuje za "zverinsko vojno", zato, ker zaveznički ne prosijo Hitlerja za mir. Ta rojstvo ni imel trohice ljubezni do svojega naroda in je nima sedaj. Računal je, da se po nacijski zmagi vrne v tretji rajh, kjer bodo Nemci gospodarili nad evropskimi sužnji. Ampak vsi taki — s Hitlerjem vred sedaj vidijo, da so delali račun brez krčmarja. Ali ni čudo, kako se obrača kolo sreče?

V nekem dnevniku sem čital sugestijo, da se bi nevtralnim krščanskim deželam v Evropi določil mandat, da one sklenejo in podpišejo mirovno pogodbo. Te krščanske, oziroma katoliške države naj bi bile Španija, Irska in Portugalska. Dasi se na tem čudnem svetu gode čudne reči, se kaj tako čudnega menda vendarle ne bo dogodilo. Ako bi se, se nam bi začele vse kokoši smejati.

Isti člankar svetuje, naj bi se omenjenim trem državam pridružil na mirovni konferenci tudi rimske papež, ker tudi on je nevtralen v tej vojni, kot so bili vsi njegovi predniki v prejšnjih vojnah. Ampak dosedaj ni še nobenega uradnega potrdila, da je bil Pij XII. v tej vojni res nevtralen.

Mogoče bi bilo boljše za planet in civilizacijo, če bi vzel "divors" drug od drugega. Več tisoč let stara zgodovina nam priča, da se nista nikdar dobro razumela.

Znana resnica je, da vsled vojne primanjkuje za civilno prebivalstvo zdravnikov in bolniških strežnic, ter sob v bolnišnicah za bolnike. Ampak nas tolažijo, naj potprimimo toliko časa, da bo v resnici bolelo.

Priznamo, da so nastale vsled vojne izjemne razmere in da so naši vojaki prvi upravičeni do zdravniške in bolniške postrežbe. A ne gre mi v glavo, zakaj se je Duchessa of Windsor tako zlahka najela 10 sob in šest bolniških strežnic, ko je bila v bolnišnici Roosevelt v New Yorku, dočim mora delavska mati petih otrok čakati od štiri do šest tednov, predno dobi zdravniško pomoč v bolnišnici za enako bolezen, kakor jo je imela Duchessa of Windsor. Ali zdravsko oskrbo res primanjkuje, ali pa jo morda manjka le za tiste, ki so iz delavskega sloja?

Jaz bi sugestiral, da bi merodajni odbor znašal dostropno čelo na jajca, ker jih je toliko, da so jih vse zaloge polne. Sedaj, ko je volilna kampanja, bi ljudje starja jaca, če bi bila poceni, kupukili in jih porabili na republikanskih shodih.

Film "Wilson", ki portretira zveznega predsednika iz prejšnje vojne, njegov padec in poslovni ligi narodov, stane \$5,200,000. Cena propada lige narodov pa dosedaj še ni bila precenjena. Ugotovljeno je, da bodo Zed. države po zaslugu takratnega kongresa izgubile približno 30 milijard dolarjev. Tisti kongres je uničil Wilsona in ligo. Zgodovina se rada ponavlja. V prihodnjih volitvah je treba opreznosti.

Uživajte več čebule "and win the war". Tako apelira WFA na ameriški narod. Zavedamo se, da predno pride znaga, bo vsak dan preteklo še na potok solza tudi če se bi nič ne pečali s čebulo. In predno bodo vsi narodi po svetu postali svobodni, bo iz teh solznih potokov nastalo novo more, v katerem se bo potopilo vse vojne ladje.

Nimam nič proti priporočilu, da bi užival več čebule. Do tu je vse v redu. Ampak predno jo moreš užiti, jo je treba pripraviti, in to je delo, ki človeka primora pretakati solze. Zato jaz tako nerad kuham golaž.

Italijanski kraljevski dvor apelira na ameriške Lahe, naj poštejo v svoj rojstni kraj cvrščin, in pa dvoru, da si bodo na njemu svoje kraljevske cape zaprili. V zadnjih 21 mesecih nisem zasluzil še enega dolarja, a vendar bi radevole kupil toliko "strika", da bi se lahko z njim vsi italijanski dvorjanji obesili. John Chamazat.

Izčrpek iz zapisnika seje Slovenske sekcijs Jug. pomožnega odbora

JPO-SS je na svoji seji 19. septembra v Chicagu izjavil, da je pripravljen na sodelovanje s Sansom v zbiranju relifnega skladka, a ni pa se še odločil, kaj smatra z ozirom na Zojsovo relifno akcijo.

O slednji se je namreč definativno sklepalo na Zojsovi seji, ki se je vršila 22. septembra v Pittsburghu.

Zapisnik seje JPO-SS z dne 19. septembra, ki smo ga prejeli koncem minulega tedna, predstavlja sam naboljšo sliko, ki priča, da do kake posebne skupnosti med to ustanovalo in pa novo skupno relifno akcijo pod pokroviteljstvom Zojsa bržkone ře ne pride tako zlahka.

Ker je zapisnik JPO-SS s seje 19. septembra na naš list preobstren, ga podajamo v izčrpku. Vodil je Janko Rogelj. Seje so se udeležili V. Cainkar, predsednik JPO-SS, ki je ob enem v tem odboru zastopnik SNPJ, in pa slednji zastopniki drugih podpornih organizacij:

Joseph Zalar, KSKJ; Janko N. Rogelj, ABZ; Josephine Erjavec, SZZ; Leo Jurjovec, ZSZ; Josephine Zakrajšek, zastopnica Progresivnih Sloven, in Frank J. Wedic, zastopnik Družbe sv. Družine. — Odsotni so bili John Gornik, zastopnik Slovenske dobrodelne zveze, John Ermenc, zastopnik Slovenske podporne zveze "Sloga", in Fr. Česnik, zastopnik Slov. moške zveze.

Cainkar je poročal, da je bila pod poslovjanjem naša akcija podporila federalne vlade, se zahteva, da se poročila o prejemnikih in morebitnih izdatkih redno kot predpisano pošlo je The President's War Relief Control Board, Washington, D. C. Taka poročila so bila vedno pravočasno poslana.

JPO-SS je bil organiziran 19. aprila 1941. Z našo akcijo torej poslujemo že približno tri leta in pol. Za ves ta čas znašajo poslovni stroški \$79.50. Torej v treh letih in pol smo imeli ramo \$79.50 stroškov. Pa tudi ti stroški bi ne bili v toliki mriki kot so, aki bi ne bili zaradi premije blagajnikovega poročstva in če ne bi bilo treba vladiti v Washington, D. C., poslali smo bili John Gornik, zastopnik Slovenske dobrodelne zveze, John Ermenc, zastopnik Slovenske podporne zveze "Sloga", in Fr. Česnik, zastopnik Slov. moške zveze.

Cainkar je poročal, da je bila pod poslovjanjem naša akcija podporila federalne vlade, se zahteva, da se poročila o prejemnikih in morebitnih izdatkih redno kot predpisano pošlo je The President's War Relief Control Board, Washington, D. C. Taka poročila so bila vedno pravočasno poslana.

To omenim zato, da bo javnost vedela, da vsi, ki imamo posloves v zvezi z našo akcijo, ne prejemamo nikakšnih plač ali odškodnin.

Blagajnik Jurjovec je poročal, da ima dobrodošno vlagalo v Združenje, kar smo bili znašali, da se morajo biti pripravljeni na tudi naši pomožni akciji, ki znašajo poslovni stroški \$79.50. Torej v treh letih in pol smo imeli ramo \$79.50 stroškov. Pa tudi ti stroški bi ne bili v toliki mriki kot so, aki bi ne bili zaradi premije blagajnikovega poročstva in če ne bi bilo treba vladiti v Washington, D. C., poslali smo bili John Gornik, zastopnik Slovenske dobrodelne zveze, John Ermenc, zastopnik Slovenske podporne zveze "Sloga", in Fr. Česnik, zastopnik Slov. moške zveze.

Zato omenim zato, da bo javnost vedela, da vsi, ki imamo posloves v zvezi z našo akcijo, ne prejemamo nikakšnih plač ali odškodnin.

Blagajnik Jurjovec je poročal,

da dovoljeno za razpečavanje blaga, zato naj se odbor ZOJSA náprosi, da bi se nam dovolilo posluževati se njih permita za posiljanje in razpečavanje oblike našemu narodu v stare domovine. Razpečavanje blaga se ima vršiti pod nadzorstvom JPO-SS.

Na popoldanski seji so se domenili, da se skupne seje ZOJSA v Pittsburghu udeleže Cainkar, Rogelj in Zakrajšek in aperirali so tudi na Zalarja, da naj se udeleži.

V razpravo pride vprašanje, kako bi začeli veliko kampanjo za denarne prispevke. Sledijo nasveti, da bi pričeli z nabiranjem od hiše do hiše, da bi pisali pisma vsem članom in članicam naših podpornih jednot in zvez, da bi poslali pisma samo na vsa društva, na vse lokalne odbore JPO-SS in na vse podružnice SANSA.

Popoldanski seje se je udeležil tudi tajnik SANSA, Mirko G. Kuhel. Na konvenciji Sansa v Clevelandu je bil sprejet sklep, s katerim se priporoča, da JPO-SS in SANSA deluje skupaj, v kolikor je mogoče.

Končno je bil sprejet predlog, da se izda splošni apel in pričobi v časopisih, ki so naklonjeni naši pomožni akciji, da se vabi poslovjanje naših denarnih prispevkov in pripravljanje oblike za odpoljanje.

Se nekaj o tem bom razpravljal v prihodnji številki, med drugim o relifni akciji "Prijateljev Jugoslavije", ki je bila dosegla finančno najuspešnejša, pa tudi najdražja.

Francija hoče sedež pri mirovni mizi

General de Gaulle je dne 12. septembra ameriško, angleško in sovjetsko vlado neuradno povabil, da naj priznajo na vse zavezniških konferencah Francijo za članico z istimi pravicami, kot jih imajo te tri velesile.

RELIFNI PROBLEM SEDAJ NAJBOLJ V OSREDJU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

kot pa če bi prišla tudi med Slovence zaradi relifa taka sporna polemika, kot je med Hrvati. Nekateri slovenski listi — ali saj za enega vem, je že udaril. Ne sicer ker mu je za enost, ampak ker mu ni zanje, pa pozdravi vsako priložnost, da bi jo izpodkopal. Vsekakor bo boljše, če pride med vodilnimi faktorji na obeh straneh do delovnega sporazuma na način, da bo koristilo namenu, za katerega se gre, in to je, kako relifno akcijo vršiti s simboljšimi rezultati. Tudi merodajnemu vlademu odboru bo to ljubše, ker želi enotno jugoslovansko relifno akcijo.

Se nekaj o tem bom razpravljal v prihodnji številki, med drugim o relifni akciji "Prijateljev Jugoslavije", ki je bila dosegla finančno najuspešnejša, pa tudi najdražja.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižico še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Združenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, na Proglas neodvisnosti, Ustavo Zed. držav, Lincolnov govor na Gettysburgu. Predsedniki Združenih držav in Poddružne države z glavnim mestom, številom prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižice je samo 50 centov + poštino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
2301 S. Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postajuje WGGS, 1360 kilocycles.

Vodi jo George Marchan.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(cev) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON

3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:

1:30 to 4 P.M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P.M.
(Except Wed. and Sun.)

</div

Localism in Social Insurance

Approval of social security comes late, very late, from the Chamber of Commerce of the United States. But at least the principle of providing "a minimum layer of basic protection against the major economic hazards of life" has now been endorsed by the nation's leading businessmen. The Chamber proposes extension of social insurance to groups not now covered, and privately financed medical benefits, with public action if that fails.

Given acceptance of the security principle, the question of state or federal sponsorship becomes largely one of mechanics. Which form of administration will best attain the goal? The Chamber, still honing for a dead past, demands that state and local governments run the program. It demands, in other words, unequal rather than uniform benefits; competition among the states to keep benefits at minimum levels; a repetition in social insurance of our unsuccessful attempt to establish minimum wages by states.

The national economy is not built along state lines and social security will be ill adapted to its function if forced into an artificial mold. As economic hazards are national rather than local, the means of dealing with them must be national. One insurance system for one people is the goal. — The Chicago Sun.

"Is Dewey Fooling Anybody?"

We placed quotation marks around the title of this editorial because we swiped it from an exchange.

And our answer is "yes and no."

Dewey isn't fooling anybody who believes him when he says that the workers of America have been hog-tied and straitjacketed in a manner to a degree first noted in nations that make no claim to being democracies. He isn't fooling anybody when he says that workers must go, hand in hand, to bureaucrats in Washington for favors.

But Dewey is fooling whoever believes that things will be different under Dewey.

We wish we could make every American understand that whether a Democrat or a Republican occupies the White House next year there will be no let-up on the controls that have been imposed upon us all.

The fact is that the capitalist economy can't function at all as a "free" institution. It has been preserved by the controls that Roosevelt and the Democrats set up. It will continue to be preserved in the same way — if at all — no matter who is to preserve it.

Even with us Socialists, the question is not whether we shall have new controls. With us it is WHO is to do the controlling ... and WHY?

If the American people organize to plan and control economic processes . . .

And if the purpose of such controls is social welfare instead of private profit . . .

Then controls over things will result in a greater and a higher freedom for the people.

If, however, political representatives of the owning class continue to do the controlling . . .

And if the purpose of such controls is to exploit workers for the profit of a super class . . .

Then people, as well as things, will have to submit to the controls about which Dewey talks.

Dewey is fooling people when he talks as though people could possibly be free under a postwar class economy.

And so is Roosevelt! — Reading Labor Advocate.

F.D.R.-Dewey Duel A Cream-Puff Affair

K. M. LANDIS II. in the Chicago Sun

If you think we are having a rough campaign, listen to this news from Cuba.

Senator Santiago Rey has just fought the first of 30 pistol duels, in which he is the challenger, with Representative Antonio Fraga.

Although neither man was injured, Senator Rey still has duels booked with 29 other politicians who said things he didn't like during the recent Cuban election.

Now you may think this is just an old Spanish custom, but we used to have a political tradition of our own virile enough to make the recent exchange between Roosevelt and Dewey look like a cream-puff affair.

Alexander Hamilton and Aaron Burr said some pretty mean things about each other, and after one election they ended their feud with pistol shots on the banks of the Hudson. Then there was Andrew Jackson.

Jackson Poured It On

Jackson would think Roosevelt showed weakness of character in professing not to resent attack on his wife. For 33 years Jackson kept two pistols cocked and primed for just such emergencies.

One day in his hearing, Gov. John Sevier of Tennessee referred to the fact that Jackson's wife hadn't received a final divorce from her first husband when Jackson married her.

Clubbing his walking stick, Jackson lunged at Sevier, crying: "Great God. Do you mention her sacred name?"

Saved by the crowd, the governor refused to give Jackson satisfaction until the following advertisement appeared in the Knoxville Gazette:

"To all who shall see these presents, Greetings.

"Know ye that I, Andrew Jackson, do pronounce, publish, and declare to the world, that his excellency, John Sevier, is a base coward and poitron. He will basely insult, but has not the courage to repair. Andrew Jackson."

Hit by Quotation from Ovid

Forced to a duel, the governor escaped death by dodging behind a tree. Not so lucky was Charles Dickinson, who was shot in the stomach by Jackson for making a similar slur.

In the present campaign, much has been made of Hillman's support of Roosevelt. Dewey probably thought he was pretty daring when he referred to Roosevelt's "motley crew."

But President John Quincy Adams and Henry Clay would have considered this a compliment. John Randolph once denounced their supposed election deal as the coalition of Bilfil and Black George . . . "the combination, unheard of till then, of the Puritan with the blackleg."

Not satisfied, Randolph described Clay as "this being, so brilliant yet so corrupt, which, like a rotten mackerel by moonlight, shined and stunk."

Clay challenged Randolph to a duel and shot at him twice, the second bullet piercing Randolph's white flannel wrapper. And the scholarly Adams hit him with a quotation from Ovid:

"His face is livid, gaunt his whole body;

His breast is green with gall; his tongue drips poison."

How tame, after all, was Dewey's "He asked for it. Here it is."

ALL-OVER EXAMINATION

The sweet young thing had broken her glasses. She took the remains back to the optometrist. "Will I have to be examined all over?"

"No," he replied, "just your eyes."

THE MARCH OF LABOR

Let's Not Make This Big Blunder!

Peace-Time Compulsory Military Training Is Not Necessary; Having Licked Hitler, We Shouldn't Embrace His Doctrine

An attempt is being made to stampede Congress into adopting peace-time compulsory military service. In other words, at the very hour when we are about to destroy Hitler and the Japs, we are asked to adopt a policy dear to the hearts of all totalitarian dictators.

LABOR can discuss this issue with great freedom, because this paper has always advocated adequate preparedness. But we want the kind of preparedness which will make it impossible for foreign foes to set their feet on our soil, but will also make it possible for us to preserve democracy, which after all, is our most precious inheritance.

We have the most powerful fleet in the world. LABOR believes it should be kept at that standard. We have an overwhelming air force. That, too, must be maintained. With the most powerful navy and the most powerful air force in the world, and an army made up of well-trained and well-paid volunteers, no nation in the world would dare attack us. That's plain common sense.

Incidentally, that is the position taken by the Railway Labor Executives' Association, as expressed at its last meeting in Washington. The American Federation of Labor is in substantial agreement.

Advocates of peace-time compulsory military service argue that this war revealed that millions of our young men were unfit for military service — some because they were illiterate, some because of physical defects. Military training, they insist, would remedy all this.

That is not a convincing argument. Give the American worker adequate wages and he will see that his boys and girls get the food and care needed to develop them physically and he will give them proper educational opportunities.

Peace time compulsory military training is a poor substitute for a well-filled pay envelope every Saturday night.

Instead of urging peace-time compulsory military training service for our own country, we should insist that the evil thing be abolished in all countries. Down through the centuries, conscription of men for military purposes has been the surest weapon of tyrants who wished to wage war, because conscription always gave them an army, ready made, whenever they wished to use it.

In fighting autocracy, the most democratic of nations have sometimes been compelled to resort to conscription, but now that we have autocracy flat on its back, we should shun the things that have made autocracy possible. — Labor, Washington, D. C.

IN NEXT ELECTION, BRITISH LABOR PARTY WILL FACE CRISIS

LONDON, Eng. — When Hitler takes a nose-dive, there may be a general election in England. It should have been held long ago. No Parliament is supposed to hold on for more than five years. This Parliament, controlled by the Conservatives, has extended its own life from time to time. That kind of thing can be done in England because this country hasn't anything like Uncle Sam's written Constitution.

If Churchill decrees a general election, what will the Labor Party do? That question is being debated wherever politically minded citizens get together. For the greater part of this war, the Labor Party has been part of the coalition government and several of its leaders occupy high positions in the cabinet, including Minister of Labor.

Left to themselves, these leaders would probably be content to rock along as members of a coalition government, but most of the members of the party don't see it that way. They take the position that the Labor Party must fight as an independent party or sacrifice practically all its influence.

Those leaders who are members of the coalition government reply that it is all very well to talk that

way, but that no party can hope to defeat Winston Churchill if he goes before the electorate wearing the laurels of victory.

A party conference will convene in December. Chiefs of the big trade unions will control. It is believed they are inclined to go along with Churchill, but they may yield to the pressure from the rank and file and take a chance on making a straight-out fight. — From Labor.

THOUGHTFUL

The new convict — he was a Harvard man — summoned the warden to his cell.

"Warden," he complained, "I don't like the food here, don't like my quarters. And what's more, I don't like the type of work I've been given."

"Anything else you don't like?" inquired the warden, grimly.

"Yes," added the convict heatedly. "I don't like this early-to-bed ruling. And also I don't like your face."

The warden tried to control his temper.

"Anything else you don't like?" he snapped.

The prisoner shrugged.

"That's all for the time being," he murmured. "I don't want you to think I'm unreasonable!"

Base envy withers at another's joy, and hates the excellence it cannot reach. — Thomson.

IN THE WIND

From THE NATION

Ex-Governor Talmadge of Georgia evidently has some difficulty in pronouncing such names as Sidney Hillman, James Loeb, Jr., and Reinhold Niebuhr. In his weekly newspaper, the Statesman ("Editor — The People; Associate Editor — Eugene Talmadge"), he lists the members of the National Citizens' Political Action Committee, and after each non-English name puts a question such as "Can you pronounce the above name and tell where he is from?" After Dr. Niebuhr's unmistakably German name he says, "I wish that I had a Russian dictionary."

By heck department: That old sed-buster Louis Bromfield, the food expert, is listed as a featured speaker at the annual convention of the Ohio State Realtors' this week. The announcement says his 1,500-acre farm is organized as a cooperative in which the employers share profits. The thing is obviously a typographical error, but it's the kind that could happen only to a Republican.

A pool of 72,000 citizens by the Wichita, Kansas, Beacon showed that three out of every five did not know the name of either candidate for the Vice-Presidency.

Don't worry too much about the familiar cry that corporate taxes should be reduced in order to permit accumulation of capital for post-war production. The monthly business letter of the Guaranty Trust Company of New York says, "In general, corporations have experienced an appreciable increase in working capital during the war," which should "serve to reduce the demands for investment funds on the one hand and add to the supply of funds seeking investment on the other."

Festung Europa: We do not share the racist views of Lord Van-Sittart, but evidently the editor of the Hamburger Fremdenblatt does. Thus: "If they defeat us without killing us all, they will only breed a new generation of German fanatics — millions of boys of the Horst Wessel type. It is quite clear that our enemies want to destroy the German idea of National Socialism, but they will never be able to destroy it if they let any Germans live."

SWEDEN SHOWS SOME COMMIE SWING; SOCIALISTS LOSE RIKSAG SEAT TO CP

STOCKHOLM. — The Social Democrats, whose leader is Prime Minister Per Albin Hansson, lost 19 seats (as many as the gained in the 1940 elections) in the Second Chamber of the Riksdag in the September 17th national election, while the Communists made what is termed "a somewhat greater gain than expected" by winning 12 seats, which gives them a total of 15. The Social Democrats' setback will cost them the absolute majority in the Chamber, which they have enjoyed for four years. Now they have exactly one-half of the total of 230 seats in the Chamber, the other half being held by five other parties.

The Farmers' Union, too, gained ground, capturing eight seats, or the same number they lost four years ago. The People's Party gained two, while the Conservatives lost three seats.

"As has been expected," says the American-Swedish News Exchange, "the election again spelled disaster to the Swedish Nazi adherents. Three different Nazi groups participated, but they received in all not more than 13,247 votes." Over three million votes, or 70% of the electorate, were cast.

That was boldfaced in the pages of the United Mine Workers Journal. In lightface, we find the following:

"In all these struggles for a quarter of a century, in every great movement which had for its purpose elevating the plain citizen of this country John Lewis has been either the leader or the inspiration. Naturally, like Christ, like John of Arc, like Abraham Lincoln, they would like to crucify him..."

After this gorgeous purplish prose, I got set for a great oratorical outpouring from the great prophet. I expected the Bible and Shakespeare. But what do I get? References to "lace-panted gigolos" who oppose him. Sad, sad!

Only at the very end did I get a hint of the tremendous oratory which that shaggy head can spew forth. Speaking to the convention, he pulled himself up and cried:

"I'll face any enemy who seeks to

PAGING NTEA!

See a N. Y. Times news item on co-ops in Brazil:

"A new co-operative law provides for the compulsory liquidation of company stores and the substitution of consumers co-ops. The co-op law grants full exemption from all stamp, income, and property taxes, reduction in transport charges and legal fees, and short-term exemption from Federal taxes. To obviate failures, a co-operative credit fund of \$15 million is being set up (by the gov't). Revenue from co-ops taxes and private deposits will be added to the initial capital."

We are somewhat dubious about that kind of paternalism building sound, healthy co-operatives. Contrary to the misinformation peddled by our enemies, we in the U. S. Co-operative movement have never asked for special favors. All we want is a fair chance to show, in equal competition, the excellence of our form of business. But neither will we knuckle under to discriminatory legislation, such as the current effort to get co-op's non-existent "profits" taxed.

So go south, young Nat'l Tax Equality As'n, go south! There Ben McCabe and the other co-op enemies could really yell about governmental favoritism to co-operatives. — The Co-Operative Builder.

Norman Thomas on PAC And Hillman . . .

In an open letter to Sidney Hillman, S. P. presidential candidate Norman Thomas called the CIO Political Action Committee (PAC) "a company union in politics . . . its tactics have delayed rather than advanced intelligent labor action in the political field." Thomas assailed the attacks on PAC made by the Republican as unfair, and defended the participation in politics, but told Hillman he has become "one of the motley crew of bosses who control that extraordinary conglomeration of northern city political machines and southern Bourbons, known as the Democratic Party."

The Socialist leader termed Harry Truman a "protege of the corrupt boss Pendergast." He deplored the influence of the Communists in PAC, "because they have no principles except a desire for power." The PAC, he commented, is less advanced than the AFL political committee, in that the AFL crosses party lines to endorse its "friends," while the PAC endorses only Democrats, including some reactionaries. The PAC is undemocratic — its meetings do not formulate policy, but execute plans dictated by Hillman. While contributions are "voluntary," CIO members feel that "it would be unhealthy" not to support PAC.

Norman Thomas criticized the CIO cynicism that leads to printing a picture of the Chicago massacre of 1937, "where workers were victims of Mayor Kelly's police, as if it had happened under a Republican Administration."

The President, with your approval, is preparing the way for future war by underwriting . . . the Balkanization of Europe and the maintenance of the French, Dutch, and British Empires," the Socialist concluded.

"You have a rare opportunity to start effective organization of the workers on behalf of some new political realignment based on principles. You could have helped pave the way for an American equivalent to that promising organization of all progressives, backed by the most enlightened sections of the farmers and industrial workers, the Canadian Cooperative Commonwealth Federation." — The New Leader.

A Matter of Wonder!

Uncle Sam can be a generous Uncle and no one can assail the Uncle's generosity toward big business so far as post-war planning is concerned. Everything is being done to see that business continues in an orderly fashion to help economic recovery from any post-war affects.